

PROGRAM DZIAŁAŃ

NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W POWIECIE HAJNOWSKIM

NA LATA 2008 – 2015

Hajnowka 2008

WPROWADZENIE

Pojęcie niepełnosprawności stosunkowo niedawno weszło do powszechnego użycia. Również brak jest jednolitej definicji pojęcia niepełnosprawności. Przyjmuję się, że ustawowa definicja musi być zgodna z intencją zawartą w dokumentach Organizacji Narodów Zjednoczonych tj. że „osoba niepełnosprawna oznacza człowieka nie mogącego samodzielnie, częściowo lub całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia, indywidualnego lub społecznego, na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznych lub psychicznych”

Przyczyny niepełnosprawności są bardzo złożone. Również wiedza na temat kim są osoby niepełnosprawne, jak funkcjonują, jakie mają potrzeby jest niepełna.

Pozyskanie wiedzy na temat niepełnosprawności umożliwi realizację aktywnej polityki społecznej wobec tej grupy osób.

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w powiecie Hajnowskim stanowi kontynuację programu przyjętego przez Radę Powiatu w 2002 r. (obowiązującego przez okres 5 lat). Celem obecnego programu jest stworzenie efektywnego systemu wspierania osób niepełnosprawnych i ich rodzin, z wykorzystaniem doświadczeń wynikających z poprzedniego programu. Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami) program obejmuje główne obszary życia osób niepełnosprawnych: rehabilitację zawodową, rehabilitację społeczną oraz przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.

Proces przywracania do życia w społeczności lokalnej osób niepełnosprawnych będzie w pełni efektywny tylko wtedy, gdy rehabilitacja społeczna prowadzona będzie w sposób kompleksowy. Należy tworzyć warunki, aby osoby niepełnosprawne mogły uczestniczyć we wszystkich możliwych przejawach życia społecznego, efekty rehabilitacji leczniczej wspierać należy rehabilitacją społeczną, a w dalszej kolejności rehabilitacją zawodową.

1. Przepisy prawne regulujące sprawy osób niepełnosprawnych.

Krajowe regulacje prawne:

- a. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 r., która stoi w obronie praw i wolności osób niepełnosprawnych, określa zasady jakimi powinna kierować się władza ustawodawcza, wykonawcza i samorządy terytorialne działające na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnością.
- b. **Karta Praw Osób Niepełnosprawnych**, uchwalona 1 sierpnia 1997 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, która uznaje, iż osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego, aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.
- c. **Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych** (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami) opisuje szczegółowo zagadnienia związane z aktywizacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.
- d. **Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy** (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 z późniejszymi zmianami) określa instrumenty interwencji państwa na rynku pracy.
- e. **Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej** (Dz. U. Nr 123, poz. 1291 z późniejszymi zmianami), określa zasady i możliwości pomocy publicznej dla pracodawców między innymi przy tworzeniu miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych i refundacji wynagrodzeń.

Unijne regulacje prawne:

- a. **Rozporządzenie Komisji Europejskiej** z dnia 5 grudnia 2002 roku (art.2) w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu Wspólnoty Europejskiej, jest podstawowym dokumentem

dotyczącym pomocy państwa w zakresie zatrudnienia.

b. **Traktat Amsterdamski** – z 1999 roku (art. 13) daje podstawy prawne zobowiązujące instytucje Wspólnoty do działań na rzecz osób niepełnosprawnych i zakazuje wszelkiej dyskryminacji. Na tej podstawie została zaprojektowana i przyjęta 27 listopada 2000 roku Dyrektywa (2000/78) ustanawiająca ogólne ramy w zakresie równouprawnienia w zatrudnieniu.

c. **Europejska Strategia Zatrudnienia** ustalona w trakcie posiedzenia Rady Europejskiej w Luksemburgu w 1997 roku, w której ramach opracowane zostały dokumenty stanowiące wyznacznik działań Państw Członkowskich w dziedzinie zatrudnienia.

Największe znaczenie dla osób niepełnosprawnych mają wytyczne:

-wytyczna nr 1 - aktywne i zapobiegawcze środki do bezrobotnych i nieaktywnych,

-wytyczna nr 7 – promocja integracji i przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy

d. **Strategia Lizbońska na lata 2000 – 2010**, którą przyjęła Rada Europejska na posiedzeniu szefów państw i rządów w marcu 2000 roku w Lizbonie.

Strategia zakłada między innymi przebudowę europejskiego modelu społecznego poprzez inwestowanie w ludzi i tworzenie aktywnego państwa opiekuńczego.

e. **Karta Praw Podstawowych** ogłoszona w grudniu 2000 roku w trakcie posiedzenia Rady Europejskiej w Nicei. W art. 21 znajduje się zapis o zakazie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, a w art. 26 uznaje prawo osoby niepełnosprawnej do korzystania ze środków zapewniających jej niezależność, społeczną, zawodową, integrację oraz uczestnictwo w życiu społecznym.

f. **Deklaracja Madrycka** uchwalona w marcu 2002 roku podczas Europejskiego Kongresu Osób Niepełnosprawnych. W dokumencie tym wzywa się do zapewnienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia w pełnej integracji ze społeczeństwem.

g. **Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006 – 2015** – Zalecenie nr Rec(2006)5 Komitetu Ministrów rady Europy dla państw członkowskich.

I. Diagnoza problematyki osób niepełnosprawnych.

Jedną z grup osób, z którą najczęstszy kontakt mają pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce stanowią osoby niepełnosprawne. Wynika to ze specyfiki realizowanych zadań. Powiatowe Centrum obok udzielania wsparcia finansowego środkami PFRON osobom niepełnosprawnym, udzielaniem informacji o przysługujących ulgach i uprawnieniach oraz poprzez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności - obsługuje organizacyjnie orzekanie osób ubiegających się o uzyskanie niepełnosprawności. Wśród prowadzonych akt - sprawy osób niepełnosprawnych stanowią ponad 80% całości wykonywanych zadań przez PCPR.

W każdej społeczności ludzkiej istnieje pewien procent osób, które z różnych przyczyn odbiegają od normy fizycznej lub psychicznej. Liczne publikacje i opracowania wskazują, iż odsetek ten sięga ponad 10% ogólnej populacji ludności w danym kraju. Z danych uzyskanych z Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 r. w powiecie Hajnowskim liczba osób niepełnosprawnych wyniosła:

1. 9.231 osób oświadczyła, iż stan ich zdrowia kwalifikuje do osób niepełnosprawnych (opinia respondentów). Stanowi to 18,34% ogółu mieszkańców powiatu.
2. 7.287 osób posiada prawny tytuł do niepełnosprawności (posiadają dokument potwierdzający niepełnosprawność np. grupa KIZ, orzeczenie lekarz ZUS lub KRUS, orzeczenie o niepełnosprawności Powiatowego Zespołu).
Stanowi to 14,5 % ogółu mieszkańców powiatu.

Z ogólnej populacji osób niepełnosprawnych – 7.287 osób posiada:

- a) stopień znaczny - 2.556
- b) stopień umiarkowany - 1.910
- c) stopień lekki - 2.221
- d) niepełnosprawne dzieci - 487
- e) stopień nieustalony - 113

Kolejnym źródłem informacji o niepełnosprawnych osobach w powiecie jest analiza statystyki Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności funkcjonującego od 1 stycznia 2000 roku.

Ogółem w latach 2000 – 2007 Powiatowy Zespół wydał 4710 pozytywnych orzeczeń tzw. pierwszorazowych w tym w latach 2003 -2007 (po Spisie Powszechnym) 3.390. Świadczy to , iż liczba osób z prawnym dokumentem potwierdzającym niepełnosprawność wzrasta. Średnioroczny przyrost osób niepełnosprawnych w skali powiatu wynosi (z danych statystycznych Zespołu) ok. 680 osób rocznie tj. ok. 1,38% populacji mieszkańców powiatu.

Natomiast za 8 lat funkcjonowania Powiatowego Zespołu wydano 8.098 orzeczeń.

Nie są to ostateczne cyfry. Znikoma liczba osób orzekana jest przez lekarzy orzeczników ZUS i KRUS. Dane z tych komisji lekarskich są niedostępne. Pomimo braku tych danych i znacznej dynamiki zmian spowodowanej naturalnym ubytkiem osób z posiadaną niepełnosprawnością procent osób niepełnosprawnych w powiecie ma tendencje wzrostową.

Wysoki poziom niepełnosprawności w powiecie potwierdzają badania socjologiczne przeprowadzone w 2001 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku , wykazujące 18,87 % osób niepełnosprawnych wśród mieszkańców powiatu.

Istotnym zagadnieniem jest ustalenie rodzajów dysfunkcji w populacji osób niepełnosprawnych. Danych w tym zakresie dostarcza Powiatowy Zespół z którego wynika jaki jest poziom niepełnosprawności (rodzaje stopni) i rodzaje dysfunkcji.

Jakościowy i ilościowy udział osób niepełnosprawnych w ogólnej populacji jest istotny do rozpoznania obecnych warunków życia i określenie potrzeb i oczekiwań.

Stan zdrowotny i sprawnościowy tej grupy osób powoduje , że często nie są one przystosowane do samodzielnego życia , nauki i pracy zawodowej. Przyczyny tego stanu są różnorodne , często tkwią w otoczeniu (środowisko społeczne i fizyczne) niedostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Stawia to przed administracją rządową i samorządową oraz najbliższym środowiskiem poważne wyzwanie.

Strategia rozwiązywania problemów pomocy społecznej Powiatu Hajnowskiego wytyczyła główne kierunki pomocy osobom najbardziej potrzebującym w tym osobom niepełnosprawnym. Dokument ten zawiera cele długoterminowe (strategiczne) wymagające większych nakładów oraz cele operacyjne , które mogą być realizowane w ramach posiadanych środków i możliwości kadrowych. Główne cele jakie zostały wytyczone w działalności na rzecz osób niepełnosprawnych obejmowały:

1. Monitorowanie zjawisk niepełnosprawności na terenie powiatu,
2. Profilaktyka i promocja zdrowia oraz zwiększenie dostępności w zakresie rehabilitacji leczniczej i usprawniającej,
3. Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do różnych poziomów edukacji ,
4. Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych,
5. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym jak największego uczestnictwa w życiu społecznym i integracja tych osób ze społeczeństwem poprzez wspieranie instytucji i stowarzyszeń działających w tym obszarze,
6. Doskonalenie i zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi warunków do udziału w różnych formach życia zawodowego i społecznego.

Ad. 1 Monitorowanie zjawisk niepełnosprawności na terenie powiatu.

Od momentu reaktywowania samorządów powiatowych w 1999 roku wszystkie sprawy z zakresu problematyki osób niepełnosprawnych na szczeblu powiatowym zostały przekazane do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce. Wiedza na temat ilości i struktury osób niepełnosprawnych w układzie stopnia niepełnosprawności, rodzaju dysfunkcji dostarcza Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Skalę potrzeb i oczekiwań tej populacji osób przedstawiają rejestry Powiatowego Centrum do którego osoby niepełnosprawne składają wnioski i otrzymują wsparcie. Powyższe dane zostały omówione w „**rozdziale Niepełnosprawność**” w projekcie powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i częściowo powyżej w niniejszym programie (w rozdziale – diagnoza problematyki osób niepełnosprawnych) . Ogólnie można stwierdzić ,że należy doskonalić dotychczasowy przepływ informacji pomiędzy jednostkami pomocy społecznej , jednostkami służby zdrowia i stowarzyszeniami osób niepełnosprawnych celem bieżącego aktualizowania skali niepełnosprawności na terenie powiatu i możliwości zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych z różnymi dysfunkcjami.

Współcześnie uważa się , że najbardziej skutecznym sposobem zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych jest ich kompleksowa rehabilitacja. Proces ten powinien obejmować: przygotowanie do podstawowych codziennych czynności , przygotowanie do pracy zawodowej oraz stworzenie korzystnych warunków do pracy zawodowej oraz stworzenie korzystnych warunków do kontaktów z otoczeniem fizycznym i ze środowiskiem społecznym.

Ad.2 Profilaktyka i promocja zdrowia oraz zwiększenie dostępności w zakresie rehabilitacji leczniczej i usprawniającej.

W teorii rehabilitacji wyróżnia się trzy typy rehabilitacji:

1. Fizyczna (medyczna) polegająca na usprawnieniu funkcji uszkodzonych narządów i całego organizmu.
2. Społeczną polegającą na ukształtowaniu u osoby niepełnosprawnej takich umiejętności , które powodują w pełni integrację ze środowiskiem.
3. Zawodową – polegającą na przywróceniu dawnych umiejętności zawodowych lub wytworzeniu nowych umiejętności , których osoba niepełnosprawna może wykonywać pracę zawodową.

Oczywiście nie każdy niepełnosprawny wymaga wszystkich wymienionych tu rodzajów rehabilitacji. Ponadto najczęściej warunkiem rehabilitacji społecznej i zawodowej jest uzyskanie pozytywnych warunków rehabilitacji medycznej.

Z badań przeprowadzonych przez Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego (Niepełnosprawność i Rehabilitacja Nr 2 z 2002 r. str. 10) wynika , iż odsetek osób niepełnosprawnych poddających się rehabilitacji spada wraz ze wzrostem wieku badanych. Dodatkowo na wsi z rehabilitacji korzysta mniej osób niż w miastach. Podobne tendencje występują na terenie naszego powiatu. np. w 2007 r. z 580 osób uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych 386 pochodziło z miasta Hajnówki i Kleszczel tj. 66,6 % ogółu osób , które uzyskały dofinansowanie do turnusu.

Leczenie rehabilitacyjne i usprawniające na terenie powiatu realizowane jest przez Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hajnówce.

Przy rehabilitacji w naszym powiecie zatrudniony jest personel różnej specjalności , w tym:

- lekarze rehabilitanci
- mgr rehabilitacji
- technicy fizykoterapii
- masażyści
- psycholog , pedagog

– logopeda

Z sygnałów napływających od mieszkańców powiatu wynika , iż są trudności i występuje konieczność oczekiwania na skorzystanie z usług rehabilitacyjnych.

Szansą na zwiększenie dostępności usług rehabilitacyjnych jest wspieranie rozwoju usług rehabilitacyjnych w innych jednostkach. Na terenie powiatu takie usługi świadczy Dom Pomocy Społecznej „Rokitnik” w Białowieży. W ramach dofinansowania środkami PFRON od chwili uruchomienia turnusów 421 osób z powiatu hajnowskiego skorzystało z turnusów w DPS Białowieża w tym odpowiednio w latach: :

2006 r. - 203 osób

2007 r. - 218 osób

Alternatywą do korzystania usług rehabilitacyjnych jest zakup sprzętu rehabilitacyjnego przez osoby fizyczne z udziałem dofinansowania środków PFRON. Od 2003 r. tj. od momentu gdy przepisy zezwalają na dofinansowanie do 2007 r. (włącznie) różnorodny sprzęt zakupiło 90 osób niepełnosprawnych z udziałem dofinansowania środkami PFRON na kwotę 76.888 zł.

Ad.3 Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do różnych poziomów edukacji.

Powszechnie wiadomo , iż osoby niepełnosprawne mają utrudniony dostęp do wszystkich poziomów nauki ze względu na posiadane dysfunkcje .Funkcjonujący na terenie powiatu system edukacji szkolnej i przepisy nakładają na samorządy obowiązek stworzenia warunków do realizacji obowiązku szkolnego uczniom niepełnosprawnym. W zależności od stopnia niepełnosprawności fizycznej lub psychicznej oraz rodzaju dysfunkcji ucznia stworzone są w tym celu następujące możliwości realizacji obowiązku szkolnego:

- 1.Przedszkole integracyjne w mieście Hajnówka. Aktualnie przebywa 9 dzieci niepełnosprawnych.
- 2.Indywidualne nauczanie ucznia w miejscu zamieszkania w przypadku szczególnych rodzajów dysfunkcji w tym w szczególności znacznych trudności w poruszaniu się. Ogółem z tej formy nauki korzysta w roku szkolnym 2007/2008 - 24 uczniów w tym: w szkołach podstawowych i gimnazjach 20 uczniów i 4 w szkołach ponad gimnazjalnych.. Decyzję o indywidualnym nauczaniu wydają samorządy odpowiednich szczebli w zależności od poziomu nauczania.
- 3.Klasy integracyjne w Szkole Podstawowej Nr 2 w Hajnówce. Przebywa w nich 17 uczniów niepełnosprawnych.
- 4.Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Nr 4 prowadzona przez samorząd powiatowy. Przebywa w nim 52 uczniów w tym 22 na poziomie Szkoły Podstawowej i 20 w Gimnazjum oraz 10 osób odbywa przysposobienie do pracy.
- 5.Wydawanie orzeczeń przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w tym:
 - o potrzebie kształcenia specjalnego w latach 2006 i 2007 odpowiednio 18 i 25
 - opinii o dostosowaniu wymagań edukacyjnych o pomocy psychologiczno pedagogicznej w przedszkolu i szkole , w latach 2006 i 2007 odpowiedni: 273 i 269

W szkołach pracuje 12 pedagogów przygotowanych do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi , którzy oprócz specjalizacji pedagogicznej posiadają specjalizację z zakresu oligofrenopedagogiki. Aktualne tendencje w zakresie edukacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej polegają na tworzeniu klas integracyjnych młodzieży niepełnosprawnej i pełnosprawnej.

Istotnym utrudnieniem w uczestnictwie młodzieży niepełnosprawnej w realizacji obowiązku szkolnego na terenie szkoły jest istnienie barier architektonicznych i technicznych w większości szkół.

W latach 2003 – 2006 samorząd powiatowy przystępował do realizacji programu wyrównywania różnic między regionami w którym na rzecz gmin pozyskiwane były środki na zakup samochodów do przewozu osób niepełnosprawnych w tym uczniów do szkoły. Z dofinansowania skorzystało 3

gminy.

W 2007 roku został uruchomiony program (3 letni – 2007 – 2009) pt. „Uczeń na wsi”

Umożliwia on wsparcie uczniów niepełnosprawnych w dwóch obszarach:

Obszar A – dofinansowanie do kosztów kształcenia uczniów niepełnosprawnych w kwocie do 3.000 zł. uczeń szkoły podstawowej i gimnazjum i do 4.000 zł. szkoły średniej. Środki pozyskuje samorząd gminny i następnie zgodnie z procedurami może refundować poniesione koszty np. dojazdów do szkół , wyżywienia , zakwaterowania poza miejscem stałego zamieszkania ,koszt opłat internetowych , dodatkowych zajęć uzupełniających , rehabilitacji itp. Beneficjentem końcowym pomocy jest uczeń niepełnosprawny.

Obszar B – dofinansowanie do zakupu samochodu do przewozu uczniów do 95 % kosztów nie więcej niż 100 tys. zł. do mikrobusu 9 osobowego i do 200 tys. zł. do zakupu autobusu.

Beneficjentem pomocy jest gmina wiejska ,która bezpośrednio składa wnioski do Oddziału Wojewódzkiego PFRON.

Od 2005 r. funkcjonuje program STUDENT – z którego mogą skorzystać studenci niepełnosprawni.

Ad. 4. Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

Jedną z form integracji osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem jest uczestnictwo w rynku pracy. Głównymi czynnikami wpływającymi na sytuację niepełnosprawnych na tym rynku są:

- posiadany przez osobę stopień niepełnosprawności (posiadanie orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy utrudnia jej podjęcie lub pozwala na zatrudnienie tylko przy odpowiednim oprzyrządowaniu stanowiska pracy czyli stworzeniu przez pracodawcę specjalnych warunków , posiadanie orzeczenia o częściowej niezdolności do pracy zwiększa możliwości znalezienia pracy),
- rodzaj dysfunkcji (schorzeń) , pracodawcy preferują zatrudnienie niepełnosprawnych z takim rodzajem dysfunkcji , który wymaga jak najmniej kosztowych zmian w przystosowaniu dla nich stanowiskach pracy,
- stopa bezrobocia na lokalnym rynku pracy im wyższa , tym trudniej o pracę dla osoby niepełnosprawnej,
- poziomu wykształcenia – niepełnosprawni są mniej wykształceni , niż zdrowi,
- miejsca zamieszkania (miasto , wieś)
- płeć
- poziomu wiedzy pracodawców na temat możliwości wsparcia i ulg środkami PFRON przy zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.
- bariery psychiczne tkwiące wśród osób niepełnosprawnych na temat możliwości podjęcia zatrudnienia.

Poziom i struktura bezrobocia osób niepełnosprawnych według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Hajnówce w latach 2005 – 2007 zarejestrowanych w PUP wynosiła.

Wyszczególnienie	2005 rok	2006 rok	2007 rok
Osoby niepełnosprawne bezrobotne	120	131	115
Osoby poszukujące pracy	71	61	52
Liczba osób niepełnosprawnych podejmujących pracę	46	48	57

Formy wsparcia (instrumenty) stosowane przez Urząd Pracy w celu aktywizacji osób niepełnosprawnych (liczba osób korzystających ze wsparcia)

Formy wsparcia	2006 rok	2007 rok
Poradnictwo indywidualne	7	23
Poradnictwo grupowe	15	6
Klub pracy i warsztaty poszukiwania pracy	1	0
szkolenia	1	8

Proces rehabilitacji osoby niepełnosprawnej powinien zmierzać w kierunku jej powrotu na rynek pracy. Praca dla tych osób ma szczególne znaczenie, zapewnia im bowiem poczucie niezależności materialnej i społecznej użyteczności.

Formą usprawniającą osoby niepełnosprawne pod względem społecznym i zawodowym są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). Na terenie powiatu od grudnia 2004 r. funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej w Hajnówce dla 30 osób. Na koniec 2007 r. w zajęciach Warsztatu brało udział 25 osób.

Ad. 5. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym jak największego uczestnictwa w życiu społecznym i integracja tych osób ze społeczeństwem poprzez wspieranie instytucji i stowarzyszeń w tym obszarze z uwzględnieniem osób z problemami zdrowia psychicznego.

Stałym zadaniem PCPR w pracy na rzecz niepełnosprawnej części społeczności Powiatu Hajnowskiego jest **rehabilitacja społeczna**, która realizowana jest przez stanowisko do spraw obsługi PFRON w ramach środków otrzymywanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Realizowane są następujące zadania:

- dofinansowanie **działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej w Hajnówce** dla 30 uczestników. Warsztat służy ogólnemu usprawnianiu, rozwijaniu umiejętności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także przygotowującą do życia w środowisku społecznym oraz w miarę możliwości do pracy (chronionej, pod nadzorem lub samodzielnej w ramach otwartego rynku pracy),
- dofinansowanie **do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych**, będących swoistą formą wypoczynku, którego głównym celem jest poprawa stanu zdrowia i sprawności psychofizycznej osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie **likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się** w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych. Tego typu bariery są jednymi z najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a często wręcz uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym kontaktowanie się z otoczeniem. Często eliminuje możliwość podjęcia zatrudnienia, a niekiedy najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a często wręcz uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym kontaktowanie się z otoczeniem. Usunięcie, istniejących przeszkód oraz umożliwienie osobom niepełnosprawnym poruszania się w otoczeniu pozwala na podjęcie funkcji społecznych i zapewnia możliwość wykorzystania czasu wolnego.
- dofinansowanie **sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych**. O takie dofinansowanie mogą ubiegać się organizacje prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych a jednocześnie posiadające odpowiednie dla osób niepełnosprawnych warunki lokalowe, techniczne i kadrowe,

- dofinansowanie **zakupu sprzętu rehabilitacyjnego , przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych** , przyznawane na podstawie odrębnych przepisów,
- dofinansowanie rehabilitacji dzieci i młodzieży.

Większość środków PFRON będących w dyspozycji samorządu powiatowego w ostatnich latach jest wydatkowana na wsparcie rehabilitacji społecznej .

Wyszczególnienie	2006 r.	2007 r.
Środki wydatkowane ogółem w zł.	1.096.875	1.100.183
W tym: rehabilitacja zawodowa zł.	3.475	5.102
rehabilitacja społeczna zł.	1.093.400	1.095.081
Dofinansowanie WTZ zł.	319.069	325.088
Liczba osób korzystająca z dofinansowania środkami PFRON z wyłączeniem uczestników WTZ i dofin. sportu ,turystyki itp.	1.092	1.211

Znaczącym wsparciem rozwoju usług skierowanych do osób niepełnosprawnych jest sektor organizacji pozarządowych działających na rzecz tej społeczności. Na przestrzeni ostatnich lat na terenie powiatu wykształciła się grupa kilkunastu aktywnych stowarzyszeń osób niepełnosprawnych , które współpracując z samorządami rozwiązują wybrane problemy lokalne. Czynnikiem wpływającym na skuteczność pomocy oferowanej przez lokalne organizacje pozarządowe jest ilość pozyskiwanych środków finansowych.

Od 1 stycznia 2006 r. na terenie powiatu hajnowskiego funkcjonuje Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Ośrodek Wsparcia powstał z przekształcenia dotychczasowego Środowiskowego Domu Samopomocy , funkcjonującego w strukturach samorządu miasta Hajnówki .Obecnie POW funkcjonuje w strukturze samorządu powiatowego. Jego działalność finansowana jest z budżetu Wojewody Podlaskiego. Ośrodek posiada 45 miejsc. Przez cały rok 2007 przebywało w nim 51 osób.

Na terenie powiatu hajnowskiego osoby z problemami zdrowia psychicznego mają również możliwość skorzystania z usług jednostek SP ZOZ wyspecjalizowanych w tego rodzaju usługach tj.

- Oddział Psychiatryczny
- Poradnia Zdrowia Psychicznego
- Poradnia Leczenia Uzależnień

II. Charakterystyka zadań przyjętych do realizacji programu

Założeniem Powiatowego Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych jest dążenie do kompleksowych działań uwzględniających potrzeby fizyczne , psychiczne , społeczne i zawodowe każdego niepełnosprawnego mieszkańca powiatu hajnowskiego oraz jego rodziny

Cel strategiczny niniejszego programu definiujemy jako: **„poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez wyrównywanie szans dostępu tych osób do wszystkich obszarów życia społeczno - zawodowego”**

W ramach realizacji programu wyodrębniono 5 obszarów działań , które zostały omówione w

niniejszym opracowaniu.

Każdy z obszarów zadań został uszczegółowiony w formie zadań szczegółowych z opisem oczekiwanych rezultatów, realizatorów i uwarunkowań.

Obszary działań:

I. Monitorowanie zjawisk niepełnosprawności na terenie powiatu.

Zadania:

1. Aktualizowanie informacji na temat liczby i struktury osób niepełnosprawnych na terenie powiatu hajnowskiego.
2. Określenie kategorii grup dysfunkcyjnych występujących wśród osób niepełnosprawnych na terenie powiatu hajnowskiego.
3. Ustalanie potrzeb osób niepełnosprawnych.
4. Utworzenie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie punktu informacyjnego dotyczącego uprawnień osób niepełnosprawnych.

Oczekiwane efekty:

1. Posiadanie bieżącej – aktualnej informacji o liczbie osób niepełnosprawnych w powiecie
2. Rozpoznanie potrzeb grup dysfunkcyjnych.
3. Ułatwienie dostępu do informacji osobom niepełnosprawnym.
4. Wzrost świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie kierowanych do nich usług, form pomocy oraz możliwości wykorzystania potencjału i przysługujących im uprawnień.

Termin realizacji: 2008 – 2015

Finansowanie: środki z bieżącej działalności Powiatowego Centrum.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wykorzystując bazy danych Powiatowego Zespołu i własne oraz współpracując z Ośrodkami Pomocy Społecznej, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami mającymi kontakt z osobami niepełnosprawnymi będzie posiadać aktualną wiedzę na temat różnych obszarów niepełnosprawności w powiecie.

II. Profilaktyka i promocja zdrowia oraz zwiększenie dostępności w zakresie rehabilitacji leczniczej i usprawniającej.

Zadania:

1. Edukacja prozdrowotna, bezpiecznych zachowań, zdrowego stylu życia itp. - prowadzona na terenie powiatu (w szczególności: obiekty służby zdrowia, szkoły, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe) w formie: prelekcji, konkursów, materiałów promocyjnych – ulotek itp.
2. Przeprowadzanie działalności profilaktycznej, a więc prewencyjnej w następujących kierunkach:
 - a) profilaktyka pierwszorzędowa – dotyczy pacjentów bez objawowych np. okresowe badania w kierunku wykrycia chorób.
 - b) profilaktyka drugorzędowa – dotyczy osób z wykrytą chorobą – działania lecznicze mają charakter prewencyjny (zapobiec dalszemu rozwojowi choroby).
 - c) profilaktyka trzeciorzędowa – leczenie i rehabilitacja skutków już istniejącej choroby, jako przyczyny niepełnosprawności.
3. Zwiększenie ilości i różnorodności sprzętu rehabilitacyjnego w jednostkach świadczących usługi rehabilitacyjne.

Oczekiwane efekty:

1. Zmniejszenie liczby osób niepełnosprawnych,
2. Przedłużenie okresu zdrowego stylu życia (opóźnienie okresu powstania niepełnosprawności).

3. Wytworzenie nawyków zdrowego stylu życia.
4. Zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych mieszkańcom powiatu.
5. Poprawa jakości usług rehabilitacyjnych.

Termin realizacji: 2008 -2015

Finansowanie i realizatorzy zadań:

SP ZOZ Hajnówka , Szkoły na terenie powiatu , Senapid , KRUS , Komenda Powiatowa Policji , Dom Pomocy Społecznej „Rokitnik „, w Białowieży, samorządy lokalne, organizacje pozarządowe w ramach bieżącej działalności i pozyskanych środków (np. z Zarządu PFRON , NFZ i WE , środki własne jednostek)

III. Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do różnych poziomów edukacji.

Zadania:

1. Likwidacja barier architektonicznych , technicznych , urbanistycznych i transportowych w dostępie do infrastruktury edukacyjnej na terenie powiatu,
2. Tworzenie w miarę potrzeb klas integracyjnych w szkołach samorządowych gminnych i powiatowych,
3. Umożliwienie kształcenia się młodzieży niepełnosprawnej na poziomie szkoły średniej (klasy integracyjne , nauczanie indywidualne)

Oczekiwane rezultaty:

1. Ułatwienie dostępu do obiektów użyteczności publicznej , przede wszystkim : Przedszkoli , szkół różnych szczebli , instytucji szkoleniowych , do których uczęszczają dzieci i młodzież niepełnosprawna,
2. Nabywanie przez rówieśników młodzieży niepełnosprawnej nawyków tolerancji i zrozumienia (poszanowania) potrzeb tej grupy osób,
3. Lepsze przygotowanie do pracy zawodowej , życia społecznego młodzieży niepełnosprawnej.

Termin realizacji: 2008 -2015

Finansowanie i realizatorzy zadań:

Samorządy lokalne , szkoły w ramach środków własnych i zewnętrznych (programy celowe Zarządu PFRON)

IV. Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

Zadania:

1. Zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Z 200 4 r. Nr 99 , poz. 1001 ze zm.) do zadań powiatu należy „, opracowanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy stanowiącego część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych”
Wobec faktu , iż Powiatowy Urząd Pracy posiada stosowne programy nie zachodzi potrzeba ich powielania w niniejszym dokumencie.

Zasadniczo celem rehabilitacji zawodowej jest : przygotowanie osoby niepełnosprawnej do podjęcia odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego poprzez umożliwienie korzystania tej osobie z poradnictwa zawodowego , szkoleń , pośrednictwa pracy.

W realizacji tego zadania oprócz wiodącej roli Powiatowego Urzędu Pracy powinny uczestniczyć inne jednostki np. PCPR (rehabilitacja społeczna) , jednostki szkolące.

Termin realizacji: 2008 – 2015

Finansowanie: środki PFRON (w tym programy celowe Zarządu PFRON) , środki własne jednostek realizujących zadanie.

V. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym jak największego uczestnictwa w życiu społecznym i integracja tych osób ze społeczeństwem poprzez wspieranie instytucji i stowarzyszeń w tym obszarze.

Zadania:

1. Wspieranie działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej celem zwiększenia liczby uczestników.
2. Dofinansowanie osób niepełnosprawnych w zakresie : likwidacji barier funkcjonalnych , uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych, przy zakupie sprzętu rehabilitacyjnego , przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ,
3. Wspieranie i dofinansowanie (w zależności od możliwości) imprez w zakresie sportu , kultury , turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych,
4. Doskonalenie pracy i promocja działalności Powiatowego Ośrodka Wsparcia w Hajnówce w środowisku lokalnym.
5. Wspieranie działalności organizacji i jednostek działających w środowisku lokalnym na rzecz osób niepełnosprawnych.
6. Upowszechnianie informacji na temat programów celowych ogłaszanych przez Zarząd PFRON ukierunkowanych na likwidację barier transportowych , architektonicznych , w komunikowaniu się skierowanych do samorządów , osób fizycznych i organizacji pozarządowych.

Oczekiwane rezultaty:

1. Łatwiejszy dostęp do usług oferowany przez jednostki powiatowe świadczące usługi na rzecz osób niepełnosprawnych,
2. Uzyskanie umiejętności samodzielnego wykonywania ról społecznych oraz zaradności osobistej , pobudzenie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej.
3. Likwidacja barier w szczególności architektonicznych , technicznych , w komunikowaniu się , transportowych i dostępie do informacji.

Termin realizacji: 2008 - 2013

Finansowanie i realizatorzy zadań:

Instrumentem do realizacji zadań w rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych są większości środki PFRON lub inne (własne i pozyskane)

Realizatorzy : samorząd powiatowy , PCPR , samorządy gminne , organizacje pozarządowe .

Monitoring programu:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie będzie prowadziło stały monitoring programu , który będzie prowadzony w ramach bieżącej działalności Centrum. Po zakończeniu każdego roku kalendarzowego sporządzona zostanie informacja pisemna z jego realizacji .